

## STEEKWAPENS GEMAAKT VAN SCHELLEN

door

H.K. Mienis

Met belangstelling heb ik het artikel gelezen betreffende de geconfiscieerde 'conchdiggers' gemaakt van *Strombus gigas* (Linnaeus, 1758) (Meeuse, 2000). Dat het 'wapen' in beslag genomen werd door de douane op Schiphol is minder vreemd dan het lijkt. *Strombus gigas* (ik geef zelf de voorkeur aan de naam *Tricornis gigas*) staat op de zogenaamde CITES-lijst. Dat wil zeggen dat het verzamelen en verhandelen voor welk doeleinde dan ook verboden is. Het maakt niets uit of het hier om een schelp gaat, het vlees van deze soort of voorwerpen gemaakt van de schelp. Wat dat betreft, wordt door een douane-ambtenaar terecht geen onderscheid gemaakt tussen een prullenmand vervaardigd van de poot van een olifant, tien gram poeder van een vermaalde hoorn van een rinoceros, de gedroogde penis van een tijger of een steekwapen of schemerlampje gemaakt van *Strombus gigas*. In alle gevallen gaat het om producten gemaakt van internationaal beschermde dieren. Dat *Strombus gigas* ook op deze lijst staat, komt door het feit dat in een groot deel van het Caraïbisch gebied deze soort snel aan het verdwijnen is, waarin de 'overcollecting' van volwassen, geslachtsrijpe exemplaren een grote rol speelt.

Ook het verzamelen voor culinaire doeleinden is dus officieel verboden. Dat het zogenaamde 'conch-meat' toch nog op tafel komt, is te wijten aan het feit dat helaas niet overal volgens de regels gehandeld wordt. Bovendien mag het vlees van exemplaren, die in zogenaamde 'conch-farms' gekweekt worden, wel gegeten worden en mogen de schellen, mits voorzien van de nodige papieren, verhandeld worden. Een zelfde regeling is bijvoorbeeld ook getroffen voor *Tridacna gigas*: in het wild verzamelde exemplaren mogen niet verwerkt/verhandeld worden, wel de gekweekte exemplaren mits voorzien van de nodige officiële papieren.

Dat *Strombus gigas* ook tot een steekwapen verwerkt kan worden, was nieuw voor mij. Tot nog toe heb ik tevergeefs in de vooral archaeologische literatuur naar verdere gegevens gezocht. Opvallend is dat dergelijke voorwerpen ook niet genoemd worden in 'Spirals from the Sea' (Safer & McLaughlin Gill, 1982), een boek dat als ondertitel draagt: 'Een anthropologische kijk op schellen', en dat indertijd uitgegeven is naar aanleiding van een expositie in het American Museum of Natural History, New York.

Steekwapens gemaakt van schellen worden wel vermeld en afgebeeld door Pfeiffer (1914). Het handelt hier om dolken en/of priemen gevonden tijdens opgravingen gedaan in Amerika. Onder anderen beeldt Pfeiffer (1914: fig. 5a-d) steekwapens af gemaakt van *Tritonium* (= *Charonia*), *Pyrula* (= *Ficus*, determinatie van het genus volgens mij onjuist) en *Busycon*. Het is mogelijk dat de 'notched gastropod shell handles' afgebeeld in Claassen (1998: fig. 34B) ook tot de groep van steekwapens behoren.

Tijdens mijn archaeomalacologisch onderzoek in het Midden Oosten heb ik nog nooit een dergelijk steekwapen gezien, dit ondanks het feit dat materiaal van meer dan honderd opgravingen, daterend van 20.000 BP tot aan de vroeg-Arabische periode (7de eeuw na Christus), tot nog toe bestudeerd werd. Ik vraag mij dan ook af of het vervaardigen van steekwapens uit schellen een typisch Amerikaanse zaak is.

### Summary

Pointed weapons made from shells. Conchdiggers made out of *Strombus gigas* were rightly confiscated by custom officers at Schiphol-airport, the Netherlands, because the gastropod in question is an internationally protected species (CITES). Daggers and awls made of the columella of *Charonia*, *Busycon* and *Ficus* (?) have been reported in the literature also from archaeological digs in the Americas. Similar weapons made from shells are not known from archaeological sites in the Middle East.

**Literatuur**

Claassen, C., 1998. Shells. Cambridge Manuals in Archaeology. 266 pp. Cambridge University Press, Cambridge.

Meeuse, A.D.J., 2000. Strombus gigas bewerkt tot steekwapen. Corresp.-blad Ned. Malac. Ver., No. 314: 68.

Pfeiffer, L., 1914. Die steinzeitliche Muscheltechnik und ihre Beziehungen zur Gegenwart. Ein Beitrag zur Geschichte der Arbeit und zur Psychologie der Geräte. 334 pp. Gustav Fischer, Jena.

Safer, J.F. & F. McLaughlin Gill, 1982. Spirals from the Sea. An anthropological look at shells. 192 pp. Clarkson N. Potter Inc., New York & American Museum of Natural History, New York.

(Zie voor het adres van de auteur pagina 135)